

Tidligere i Tidsskriftet

Noen ord med på veien

I en rekke samfunn er det gjengs å behandle sykdom ved bruk av magiske gjenstander, religiøse formulærer eller rituelle handlinger. Et innlegg om overtro i Gudbrandsdalen som stod på trykk i Tidsskriftet nr. 24/1900 (s. 1014–15) vitner om at slike behandlingsformer også ble anvendt i Norge. Innlegget omhandler en pasient med «valken» – en lokal betegnelse for rakitt, og det illustrerer bl.a. hvordan lokal kultur kan bidra til å forme menneskers sykdomsforståelse og sykdomsatferd.

Overtro i Gudbrandsdalen.

Af C. Stoltenberg.

Overtro i Gudbrandsdalen er sjelden, men findes dog af og til endnu. For eksempel:

Ved undersøgelse af et rakitisk barn for nogen tid siden opdagede jeg en sammensyet tøifille hængende i et baand om barnets hals. Med moderens tilladelse sprettede jeg fillen op og fandt saa deri et stykke papir, hvorpaa der var nedrablet en lang række aldeles ulæselige «runer». Denne «amulet» skulde da fungere som et helbredelsesmiddel for «valken», den gudbrandsdalske betegnelse for engelsk syge.

I dette tilfælde havde den da tilfældigvis været uden virkning; men ellers viste det sig naturligvis aldeles paalideligt, og der blev i den anledning serveret for mig en del mere og mindre vidunderlige eksempler paa den magiske virkning af denne behandlingsmaade.

Ved nærmere eksamination fik jeg da vide, at det var en af bygdens gaardbrugere, som praktiserte paa denne maade og leverte disse trylleformularer til hvemsomhelst for 10 øre pr. stykke. Da jeg en tid efter blev hentet til denne gaardbrugers datter – ikke for «valkens» skyld vel at merke –, bragte jeg denne sag paa bane, og det lykkedes mig ved det høitidelige alvor, hvormed jeg hørte paa hans fortællinger om rent mirakuløse helbredelser at faa ham til at levere mig en læselig afskrift, som jeg til fornøielse for «Tidsskriftets» læsere her gjengiver:

«Jesus og St. Peter gikk sig veien hen. Saa mødte de stygge tusten. Hvor skal du hen, sagde Jesus. Jeg skal til denne mands gaard at fordærve mennesker, heste, faar, fæ og gjeter. Ben skal jeg bryde, blodet skal jeg drikke, kjødet skal jeg æde, maven skal jeg borttære. Nei, sagde Jesus, jeg skal dig tilbagesende til den dig udsendte, til den sjø, der ingen kan ro, til den skog, der ingen bor, under garder og gjærder og jordfaste sten – i navnet Gudfaders, Søns og Helligaands.»

Herunder skrives saa «fadervor» 3 gange. –

Dette skal saa, indsyet i en blød fille, hænges om barnets hals i 3 uger og derefter lægges under en jordfast sten. Om «valken» er aldrig saa slem, for denne kraftige kur maa den dog vige, naar «trua» bare er sterk nok. Og viger den ikke, nu vel, saa har dog «kuren» været baade billig og uskadelig. Det maa man indrømme.